O poezie românească a lui Gh. Şincai.

Am semnalat în acest buletin[1] existenţa unei poezii necunoscute a lui Şincai. Acuma — din bunătatea d-lui director Dr. György Lajos, care mi-a copiat poezia în Budapesta — sânt în stare de a o reproduce.

Poezia, ca limbă, nu are importanţă; este însă însemnată fiind cea dintâiu poezie pastorală românească. Această împrejurare aduce un nou merit literar aprigului luptător.

Palatinul Iosif (1776—1847), pentru a cărui laudă s'a înjghebat poezia, este una din cele mai senine figuri din familia Habsburgilor, iar contele Francisc Széchenyi (1754—1820), tatăl marelui reformator Ştefan, a fost un aristocrat şi de sânge şi de cuget. Gata de cele mai mărinomoase jertfe culturale a întemeiat în 1804 (adică în acelaşi timp când blândul şi cucernicul Veniamin Costache aşează pe al său Seminar din Socola) Muzeul Naţional Maghiar la Pesta; la înfiinţarea acestui muzeu face aluzii Şincai în poezie. Şincai de altfel a cunoscut în persoană pe nobilul conte şi a lucrat în noul său institut. Despre acest muzeu vorbeşte cu laudă şi harnicul C. Golescu. Meritele culturale ale celor doi conţi Széchenyi le-a preamărit în româneşte (în proză şi în versuri) pravilistul Cr. Flechtenmacher[2] (1785—1843).

Onomasticon Serenissimi Hereditarii Principis Regii Archi-Ducis Austriae et Regni Hungariae Palatini Iosephi. Pesthini Anno. MDCCCV. Inter concentus musicos Lingvis Latina et Nationum Hungariam Incolentium Celebratum. Budae, Typis Regiae Universitatis Pesthanae.

Motto: Vox diversa sonat; Populorum est vox tamen una. (Martialis Lib. Spect.). — Index Poëmatum Linguis: Latina (G. A. S.). — Hungarica (Kultsár István). — Germanica (L. v. Schedius). — Slauica (od. Girjho Palhowiče). — Illyrica —. Croatica —. Valachica (G. S. d. E.). — Ruthenica —.

---

[1] *Dacoromania* II, 680—681.

[2] Academia Române Ms. 105; A. Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, A. A. R. (secţ. ist.), seria III, tomul I, mem. 4, Bucureşti 1923; Bitay Á. în *Erdélyi Irodalmi Szemle*, 2 (1924 Fevruarie), pp. 139—141.

BDD-A14698 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:59:57

Valachica. Pag. 47—57.

Oprea.

Iárná fráte! áu trecut,
Intru quáream petrecut,
Au sosit si Primavárá,
Dúpa quárea vine várá.
Toamná ânche, v'a sosì,
Númái de s'ar falosi,
Cu bine, si bunatati,
Quárii sed prelá cetati,
Si ceii din Tiérra deafára
Quum erá odineoara
Subt *Iosef* cel laudát
Al *Romei* máre Imperat.
Céste pátru têmpuri sînt,
Despre quáre ám sîn gând,
A vorbì cu thiene, fráte!
Cu cuvinte ásezate.

Bucur.

Ouum graesti acum, Fartáte!
Cu min de efthinatáte?
Nu vezi pânea, nu vezi vinul,
Nu vezi cárnea, nu vezi inul,
Quât sint toate de scumpite,
Pi lá ne spus preti suite?

Oprea.

Mai Fartáte! nu ásá,
Acestea sor ásezá,
Numai *Françisc* se traésca,
Quá pre noi sene domnésca.
Se traésca *Soaçasa*
Márià Theresià,
Cu toata *Curtea* împreuna,
Ch' átunci om dá noi de buna.

Bucur.

Tu vorbesti de Primavára,
Dár nu stii ce fáce iára,
Grof *Seceni Frenç* cel vestit,
Quáre Tiérráu împodobit
Cu Carti bune, cu Scrisori.
De mâna, quá niste flori?
Zic: *Seceni Frenç* cel marit,
Quárele mi áu poroncit,
Quá lui *Iosef Palathin*
Cinste sei fácem deplin.
Dreptácéiá îndraznéste,
Si deámarunt socotéste.
Ce nise cuvine noao
In Márthie zéce s' nuao
Despre un *Prinç* se vorbim,
Quám vorbe sene lovim?
Io socotesc ch' ar fi bine
Si de thine, si de mine,
Se lasem, de Primavára
Quate vorbim, toate áfára,
Si fiindche sîntem noi
In têmpul deacum lá oi,
Cu Flueri, Thilinci, si Cimpoi,
Se laudem ámêndoi
Pre *Iosef* cel *Prea-Inaltiát*
Noao delá *Ceriuri* dát,
A quarui *Stremosi* pre noi
Pre Ardeléni din nevoi
Ne scoasera lá odicna
Si neasezára la ticna.

Oprea.

Bucure fratele méu!
Se te tiêna Dumnezeu!
Foarte mi pláce quum graesti
Si pre min' me dojenesti.
Quaci macárche sînt Pastoriu,
Prin cel de sus ájutoriu,
Toate, quâte mileái zîs,
Nule pociu luá în rîs,
Ci întrádins, iubite fráte!
Zic che sînt ádeveráte.
Quaci stiu, quum s'au mântuit
De Turci, si s'au odicnit.
Tiérra cea Ardelenésca,
Anche si cea Ungurésca
Din ceput pânan sfêrsit,
Prequum in Fági ám gasit
De Mosiul Rádul crestát,
Quáre ásá neáu învatiát,
Che *Leopold* cel dintâu,
Neáu mântuit maiântau
Prin *Iosef*, *Cárl*, si *Márià*
Nisáu intarit Domnia,
Prin *Iosef* áldoilea
Neamul nostru, ce robea,

BDD-A14698 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:59:57

Quum scapà de iobagíe,
S'ájunse la slobozie.
Prin *Leopold* áldoilea,
Quáre nu de mult domnea,
Quât bine noi nám ávut
Al Ardealului tiênut?
Dára Tiérrá Ungurésca
Au náre se provetésca?
Io Oprea ácestéa zic
Che ânche mài iást' un spic
Din Semêntiá Imperatésca
(*Domnul* de sus sel traésca!)
Quârele áre granunti,
Quárii poruncesc sîn munti,
Grauntiul cel dintâu iáste
Fránjisc ce obladuiáste
Cárl Hárçul povatiuéste,
Iosef in Budá domnéste
Sînt si álte granuncéle
Dár che 'n minte nám ulcele
Toáte ále pomeni,
Nume voiu învrednicì.
Ci voiu lua Fluerul,
Iá, Bucure! Cimpoiul,
Zi, Bucure! dupa mine,
Ch' ásá tie se cuvine.

Amendoi

Iosefe! Fiu Ginere
De Imperáti, mult thinere!
Se traesti, se îmbatrânesti,
Pre noi sene stapânesti,
Pre *Fratel* Tau sel iubesti,
Tiérrá seo ocârmuesti,
Se fii véste în Lumea toata,
Prequum *Unchiul* Tau odáta
Dupa multe caruntétie
Impodobit cu bunétie
Sete faci o Stea frumoasa
Lumii toate vederoasa.

G. S. d. E.

Bitay Á.

Contribuţii la viaţa lui Nicolae Milescu Spătarul.

Laurentius Rinhuber din satul Luka (lângă Altenburg în Meissen) a jucat, între anii 1666—1685, un rol interesant în Europa apuseană şi răsăriteană. Data naşterii şi morţii sale nu se cunoaşte, numai epoca vieţii lui dintre cele două puncte de timp arătate. În aceşti 20 de ani a început să studieze medicina la Leipzig (fără să o termine); alăturându-se în 1667 doctorului Blumentrost, care a fost chemat de ţarul Alexei Mihailovici ca medic de curte, petrece 4 ani la Moscova, trăgând asupra sa, ca regisorul unei reprezentaţii teatrale, şi atenţiunea ţarului. Pe la 1673, arată ţarului într'o audienţă (făcând pe însărcinatul ducelui Saxoniei, Ernst) însemnătatea relaţiilor comerciale cu China şi marele folos ce ar aduce o tovărăşie de arme cu Abisinia împreună cu statele apusene împotriva Turcilor. Aceste idei însă nu sânt ale lui, ci ale lui Hiob Ludolf (1624—1704), învăţatul geograf german şi cel dintâiu cunoscător temeinic al limbii etiopice, care pentru înfăptuirea acestei federaţii contra Turcilor a fost şi la Londra[1]. Ludolf a cunoscut pe Rinhuber, a core-

[1] V. despre acesta *Allgemeine Deutsche Biographie* XIX, pp. 394—5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14698 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:59:57